

Az utolsó bácskai történet

Beszélgetés Majoros Sándorral

– „Nem vagyok rá büszke, de nem is szégyellem, hogy családomat velem végig áthatotta a jugoszlávság szelleme.” Így indul a *Rossz nehézség című novellád. Mit értesz a „jugoszlávság szelleme” kifejezésen?*

– Bácska nagyon érdekes vidék, bár földrajzi adottságait tekintve nem látszik olyan lélekemelőnek, mint a hegyvidék vagy a tengerpart. Ez a sík terület két nagy folyó között helyezkedik el, ha valaki Újvidéknél átlépi a Dunát, nem ütközik semmilyen útakadályba egészen az országhatárig, vagyis ez a föld mindig is egyfajta tranzit terület volt, az avarok korától egészen napjainkig. A jugoszláv államhatalom ezt a jelleget, ha lehet, még jobban kidomborította, és mindent megtett azért, hogy itt egy különleges, melanzs országrész teremtsék, amelyben szabadon keveredhet mindenféle kultúra. Mi, bácskai magyarok, kellemesen betagozódunk ebbe a képbe, aminek csupán egyetlen tényező, az a viszonylagos jólét volt a magyarázata, amely hozzávetőleg a hetvenes évek elejétől a nyolcvanas évek közepéig tartott. Ezzel a munkás-önigazgatással megtámogatott jóléttel, még ha akart volna sem versenyezhetett a nemzeti öntudat. Délszláv telepese falvak gyűréjébe zártan, tehát szigorúan ellenőrizve éltünk, mégis teljesen szabadnak hittük magunkat. Magyar rádiót hallgattunk, magyar irodalmat olvastunk, de azért jó volt, hogy az otthonosság érzésével mozoghattunk ebben az erős és büszke országban, ami keresztben hatszáz, hosszában mintegy ezer kilométert tett ki. Az 1974-es alkotmánymódosítás után kisebbségi nemzetként megkaptuk

azokat a jogokat, amelyekkel addig csak az államalkotó népek rendelkeztek, és ettől még a kételkedők is meginogtak. A vajdasági magyar irodalom vezéregyéniségei közül nyíltan hirdették jó néhányan: a jugoszláviai magyar irodalom annyira jellegzetes, hogy nem természetes része a magyar irodalom egészének. Ebben a gondolkodásban is az előbb említett tranzit jelleg érvényesült: ha úgy akarom, Bácska Európához tartozik, ha úgy, a vad Balkánhoz, egyszer az egyik, másszor a másik látszik vonzóbbnak. Egyébként mindez igazán nem foglalkoztatott engem. Olyan környezetben nőttem fel, ahol egy bizonyos életkoromig nem is éreztem fontosnak, Magyarországon vagyok-e, vagy sem, hiszen annyira közel volt az országhatár, hogy szinte minden átsugárzott. A hátunk mögött meg ott volt a rendkívül magabiztos, szinte már pökhendi Jugoszlávia, amelyben látszólag nagyon erős volt az összetartozás érzése.

– *A családot története meglehetősen törmelékyszerűen szóródik a szövegeidben, csak néhány novellád, például a Teleckai dombok foglalkozik kifejezetten ezzel a témával. Meséj a családról!*

– Majoros nagyapám uradalmi sofőrje volt a Kamjonkai Szemző családnak. Ebből a családból származik az a Szemző Gyula, akiről Mikszáth a Noszty fiút mintázta. Szemző Gyula unokabátyja volt annak a Kamjonkai Szemző Dénesnek, akivel Ignác nagyapám 1937. január 1-jén autószerencsétlenségben meghalt. Zomborból tartottak hazafelé Bajsára, és a városból kifelé jövet beleszaladtak a Ferenc

József-csatornába. Mivel a Kamjonkai Szemzők akkor már eladósodott dzsentrik voltak sok haragossal a hátuk mögött, nagy valószínűséggel merénylet áldozatai lettek, de erre mindmáig semmilyen bizonyíték nincs.

A szülőfalum, a hétezer lelkes Ómoravica, ma Bácskossuthfalva pedig annak az Ungár Piroskának a szülőhelye, aki Tóth Mari alakját ihlette. A bácskai szenzációként elhíresült történetnek így módon nagyon is szoros kötődése van a családomhoz.

Valójában szegény munkáscsaládból származom, amelyben előttem senki nem próbálkozott az írással. Majoros nagyapám, akit csak hírből ismerek, zenélt és festett is, tehát tehetséges, de mégis inkább csak mesterember volt. Főleg az írói hajlam eredetét kutatni, ám ha jól belegondolok, anyámnak köszönhetem a legtöbbet. Édesanyám rendkívül erős nyelvi képzelőerővel rendelkezett, szuggesztív, jellegzetes nyelvet használt, és olyan szószóval bírt, hogy az maga volt a csoda. Például az irigykedés egy bizonyos módjára, amikor az ember epés megjegyzések sorozatát zúdítja kiszemelt áldozatára, azt mondta: kirsánkodik. Kisgyerek koromban gyakran olvasott föl mesét vagy részleteket a *Kincskereső kisködmön*ből. Ezen kívül akadt még néhány értékesebb

könyvünk, de azok valamilyen furcsa okból mind a padláson tárolódtak, és idővel szétették őket az egerek meg a penész.

– *Tösgyökeresek voltak itt a szüleid?*

– Anyai ágon a röghöz kötött Mohácsiak hajszál híján azok voltak, de a Majorosok összevissza mászkáltak a világban. Volt közöttük kefekötő mester, önálló juhász és kocsmáros is. Izgága népek voltak, mindenféle keresték a boldogulást, de sehol sem találták. Majoros nagyapám Kúlán született, egy szép nagy mezővárosban a bácskai síkságnak szinte a mértani közepén. Amikor a nagyanyámat megismerte, már elvált ember volt, ezt pedig avval tetézte, hogy az esküvőjük utáni évben teherbe ejtette a Kamjonkai Szemzők szakácsnőjét. Fogalmam sincs, milyen trükközéssel tudta kivédeni a világraszóló botrányt, de valahogy csak megoldotta, mert a nagyanyám megbocsátott neki.

Mohácsi nagyszülei (1930-as évek)

– *Édesapáddal milyen volt a kapcsolatod?*

– Apám nagyon érdekes személyiség volt, ordítot róla, hogy apa nélkül nőtt fel, öregasszonyok között. Leginkább a határozottság hiányzott belőle, viszont mindenki kedves és figyelmes embernek ismerte. Hétköznap, vasárnap egyaránt ötkor kelt, és soha nem késett el a munkahelyéről. Beérte avval, amit a körülmények engedtek, sosem vágyott semmi különlegesre. Egyetlen szenvedélye volt csak, hogy vasárnaponként focimeccsre járt. Az irodalomhoz nem értett, ha olvasott, mindig valamilyen katonai vagy történelmi témájú könyvet választott.

Mohácsi nagyapám pedig éppen édesapám ellentéte, rebellis, nehéz természetű ember volt, még börtönviselt is, hiszen '45-ben tett egy-két olyan politikai kijelentést, amiért rögtön bezárták. Az ő padlása még irredenta könyveket is rejtett. Végül 1976-ban, hetvenhat évesen öngyilkos lett. A mi családjunk egyébként biztosan rekordot állíthatott e tekintetben, mert a szűkebb családi körből ötven végeztek magukkal. Mindegyiküknek megvolt rá az oka, de ezt most nem részletezném. Mohácsi nagyapám megözvegyült, szinte magatehetetlenné vált, krónikus isiásza volt, látta, terhére van a gyerekeinek, ezért döntött úgy, ahogy. Ennek látszólag ellentmond, hogy mindkét ágon vallásos família a miénk: anyámék reformátusok, apámék katolikusok

Petrás Örzse, az író dédnagyamamája

voltak, ennek következtében a húgom református, én meg katolikus lettem. Mohácsi nagyapám természetesen nem nyugodott bele egykönnyen, hogy a legkisebbik lánya egy pápistához ment feleségül. Emiatt sokáig éles ellentét feszült a két família között, de enélkül is olyanok voltak, akár tűz és víz. A Mohácsiak a börtönviselt nagyapa árnyékában éltek, ezt a terhet cipelték egy életen át, a Majorosok meg kifejezetten halvérűek voltak, mesterei a családon belüli nézeteltérések elhallgatásának. Ez a két véglet összpontosult a szüleimben, apámban, akinek nem volt apaképe, és anyámban, aki folyton vibrált, akibe rengeteg energia és tehetség szorult. Rendkívül ügyes keze volt, ha például elébe tetek egy képet egy ruháról, elkészítette róla a szabásmintát és megvarrta, pedig csak négy elemít végzett. Apám meg zokszó nélkül betagozódott az új rendszerbe, és megelégedett azzal, amit nyújtott számára. Így fordulhatott elő, hogy a

1959-ben

Gyülekezet közben egyedül a mi házunk maradt olyan, amilyen a háború előtt volt. Mindenhol elbontották a vályogfalakat, felújították a házakat, lassan már minden udvarban autó állt, apám meg arról a biciklijéről ment nyugdíjba, amit az első fizetéséből hitelre vett. Gyerekkoromban mindez nagyon bosszantott, most már inkább úgy látszik, neki volt igaza. De mesés volt a tágabb környezetem is. Szemben lakott a Don-kanyart megjárt Károly bácsi, akinek átlótték a torkát, és mindig kiült a ház elé jajgatni egy fél órát, bár fájdalmi nem voltak, inkább megszokásból tette. A két fia időnként, számomra érthetetlen okból összeverekedett, és ebből nagy, hömpölygős verekedések lettek. Kikeveredtek az utcára, ahol aztán közönség előtt folytatták. Pedig a mi utcánk nem is utca volt, hanem csak egy szűk köz, ahol ha az ember belerúgott egy nagyot a

labdába, mindjárt betört vele egy ablakot. Mindebből látszik talán, rendkívül szép gyerekkorom volt. Szakasztott olyan, mint Márqueznek vagy Móricznak lehetett, akik azt vallották, a gyerekkorukat követően nem történt velük semmi érdekes. Így vagyok ezzel én is. Ha egy szóval kéne jellemeznem a gyerekkoromat, azt mondanám rá: szabadság. Megvolt a teljes szabadságom, és ennél aligha kívánhattam volna többet.

– *Nem érdemelne ez az élményanyag egy nagyobb lélegzetű családregényt?*

– Dehogynem. 1994-ben belekezdtem, de a negyedik fejezet után rádöbbsentem, hogy nem lennék képes úgy megírni, ahogy szeretném. Félretettem, hadd érlelődjön egy kicsit. A négy fejezet a tervezett történet harmada. Most már egyre sürgetőbb kényszert érzek, hogy befejezzem.

– *Kerékgyártó Györgynek nyilatkoztad nemrégiben: „(...) egy regénnyel még mindig adós vagyok, a terveim szerint el fog készülni az a munka, amelyen már tíz-tizenegy éve dolgozom”. Ez a regény volna az? Esetleg több regényötleted is van?*

– Igen, erről a regényről van szó. Két család furcsa rivalizálásának a krónikája ez, amely 1944 őszétől 1968 nyaráig tart.

– *Több novelládat is, például a Megátalkodottakat, a Fölfeszített vagonokat vagy a Légióstrükköket olvasva az volt az érzésem, még falusi viszonylatban is igen vagány gyerekek lehettek. Tényleg előfordultak ilyen nagyszabású csínytevéseitek?*

– Hároméves koromban már bandatag voltam. Csavarogtunk a határban, leloptuk a gyümölcsöt, vadásztuk a kecskebékákat. Olyan Tom Sawyer-es világ volt az. Vittek magukkal a nagyok, mindig én voltam a legkisebb. A baj csak az volt, hogy amikor nagyobb lettem és végre átvehettem volna a bandavezér szerepét, isteni csapásként megjelent a tévé. Bent kushadt mindenki a szobában és nézte a táncdalfesztivált. Ezt megelőzően még az volt a szokás, hogy este, miután befejezték a ház körüli munkát, fogták az emberek a kissámlit és kiültek a ház elé. Öt-tíz emberből álló kis csoportok, tanyák alakultak ki, ahol késő estig mesélték az érdekesebbnél érdekesebb törté-

A Mohácsi gyerekek (balról jobbra: az író édesanyja, Jancsi bátyja, Zsófia, Eta, Maris néneje, 1940-es évek eleje)

neteket. Akkoriban még elég foghíjas volt a közvilágítás, csak a cigaretták parázslottak a sötétben, úgy hatott mindez, akár a bársony: még különösebb és titokzatosabb lett tőle a szó. Rengeteg katonatörténetet hallottam, nem beszélve a legendákról, a babonákról. Mi, gyerekek voltunk a legjobb hallgatóság, de ha valamelyik mese nem volt érdekes, fogtuk magunkat és átvándoroltunk egy másik ház elé. Ennek a világnak vetett véget a televízió.

– *Voltak meghatározó iskolai élményeid is?*

– Nagyon jó iskola volt a moravica, ráadásul éppen akkor került oda egy fiatal, tehetséges tanárgeneráció, amikor felsős lettem. Az egyik legszínesebb egyéniség Fekete Endre tanár úr volt, aki fizikát tanított, és jól tudta, nem a tananyag a lényeg, inkább meg kell mozdítani a gyerekek fantáziáját. Minden harmadik-negyedik óráján csak beszélgettünk valamilyen tetszőleges témáról. Ennek köszönhetem, hogy a mai napig imádom a fizikát és a csillagászatot. A magyar irodalom oktatása számomra nem volt ennyire meghatározó, de Csernók Erzsébet tanárnő tudta, hogy a szorgalmat elismerni, a tehetséget pedig pátyolgatni kell, úgyhogy ha jobbat írtunk, mindig megdicsért minket. Elsős voltam, amikor beiratkoztam a könyvtárba, és olvasója is maradtam, amíg el nem költöztem a faluból.

– *Milyen hatásra írtál először?*

– Mint már említettem, elsősorban anyám lendített meg, de egy barátomnak, Gál Sancinak is sokat köszönhetek, aki másodunokatestvérem is volt, az óvodában találkoztam vele először. Elvlaszthatatlan jó barátok lettünk. Gyakran meséltünk egymásnak, legtöbbször arról, milyen könyv került a kezünkbe. Ha ő olvasott valami érdekeset, igyekezett elkápráztatni engem és fordítva. Aztán Gál Sanci készített egy játékujságot füzetlapokra, és eladta nekem öt dinárért. Na, erre én is csináltam egyet, és én is eladtam neki öt dinárért. Harmadikos-negyedikes korunkig így ment ez. Ötödikesek lehettünk, amikor Gál Sanci írni kezdett egy folytatásos regényt. Kiköpött Verne volt, mert azt olvastuk akkoriban, de nem számított. Én is elkezdtem egy folytatásos regényt, ami szintén kiköpött Verne volt. Így húztuk-vontuk egymást előre, de valahogy min-

dig előttem járt egy lépéssel, egészen nyolcadikos korunkig, akkor eltávolodtunk egymástól. Sanci végképp felhagyott az írással, kiváló elektrotechnikus és családapa lett belőle.

– *Szakmai tudatossággal huszonöt éves korod körül kezdtél el alkotni. Ezt a weblapodon is megtalálható önéletrajzodban írtad le részletesen. Hogyan indult ez a rendező írói pálya?*

– Azért kezdtem viszonylag későn, mert nem akartam író lenni. Egyáltalán, ki akarhat magának ilyen hivatást józan ésszel? '71-ben, amikor befejeztem az általános iskolát, annyira gyengén állt apám munkahelye, hogy kényszerigazgatást vezettek be, ami hetven százalékos fizetéssel járt. A továbbtanulásom tehát nem jöhetett szóba. Szerencsémre ennek a cégnek elektrotechnikusokra volt szüksége, és aki jelentkezett, azt ösztöndíjjal is támogatták. Így kerültem Szabadkára. Bármennyire is foglalkoztatott az irodalom, a leendő szakmámra, az elektrotechnikára kellett összpontosítanom. Négy évet éltem Szabadkán, és minden héten elolvastam három könyvet: egy szépirodalmi, egy sci-fi és egy ismeretterjesztőt. A diploma után – az érettségít nálunk diplomázásnak mondják – megintcsak nem gondolhattam továbbtanulásra, pedig olyan jó tanuló voltam, hogy még ki is tüntettek. Maradnom kellett a fáziskereső mellett, mert a húgomnak is el kellett végeznie egy középiskolát, apámék ennyit tudtak finanszírozni. Szabadka engem megbabonázott, vagy csak annyira ügyetlen voltam, hogy nem tudtam belevetni magamat a nyüzsgő életbe. Hogy mást ne mondjak: négy év alatt egyszer sem voltam moziban, pedig akkoriban filmfesztiváloknak is otthont adott ez a város. Színházba viszont jártam, sőt bármennyire is szegény voltam, a bérletet mindig megvettem. A Szabadkai Népszín-

házak nagy társulata volt akkoriban. Olyan színésznagyságok játékát láthattam, mint Pataki László, Karna Margit, Medve Sándor vagy Árok Ferenc. Ha nem színházba, akkor focizni jártam az Epres erdőbe, de ezt az időszakot a megszállott olvasás jellemezte leginkább. Még órán is olvastam, az utolsó padban. Előfordult, hogy lelepleztek, de mivel szépirodalom volt a kezemben, mindig megúsztam sima figyelmeztetéssel. Ekkor már az igazi, veretes irodalom érdekelt, imádtam Dosztojevszkijt, Tolsztojt, Csehovot, Huxley-t és a többi klasszikust. A vajdasági magyar irodalmat viszont valamilyen különös okból mindig kerültem. Fogalmam sem volt, hogy az Új Symposion fénykorának szemtanúja vagyok, egyszerűen nem érdekelték a honfitársaim művei. Később, főként Gion Nándor regényei miatt már beláttam, mekkorát tévedtem, de szűkebb pátriám irodalma ekkor sem tudott igazán lenyűgözni. Pedig akkor már túl voltunk az avantgárd abszolutista uralmán, csak hát ami utána következett, maga volt a bizonytalanság. Jött a posztmodern, mint egy kiadós földrengés után az utórezgések. Ebben a káoszban, ami sokkal inkább tespedt nyugalomra emlékeztetett, mint földindulásra, nekem a sci-fi jelentett kapaszkodót. A hatvanas-hetvenes években azért volt jelentős a sci-fi, mert sokan azt hittük, a tudomány megváltja majd az emberiséget. Ekkoriban történt az első holdutazás, futószalagon jöttek a technikai újítások, mindenki hitt a tudományban, és ezt használta a sci-fi. Tehát sokat olvastam akkoriban, ám ennek a korszakomnak vége lett, mihelyest kézhez kaptam az elektrotechnikai diplomámat, visszamentem Ómoravicára, és beálltam dolgozni. Az a munka nagyon távol állt attól, amit szeretek, de igyekeztem helytállni. Nem voltam alkalmas arra,

hogy karvastagságú kábelekkal dolgozzak, már fizikai adottságaim miatt sem. Vékony és gyenge voltam, és a magasságot sem bírtam. Még abban az évben elvittek katonának. Tizenöt hónapot húztam le Boszniának azon a részén, ahol a kilencvenes évek elején a legsúlyosabb harcok folytak, de 1975-ben még semmi sem utalt erre. A leszerelésem után fél évvel, huszonkét évesen megnősültem. A lehető leggyorsabban egzisztenciát kellett teremtenem, így az írásról nem is álmodhattam. Albérletben laktunk a feleségemmel és a kislánnyal egy kiüresedett falusi iskolában. Gyönyörű, nagy udvarunk volt, hatalmas szilvafákkal és terebélyes bodzabokrokkal. Így telt el három év. Közben azért írogattam ezt-azt, főleg humoreszkeket, fölolvastam a családomnak, de különösen nem terheltem vele senkit. Aztán összelátkoztam Varga Szilveszterrel, aki ott lakott a faluban, de addig mégsem ismertük egymást. Kiderült, hogy verseket ír, és ez untig elég volt ahhoz, hogy nagyon jó barátokká legyünk.

– *Hol közölték az első írásodat?*

– A bácsitoplyai Anonymus című irodalmi periodikában, amelynek a kiadását a helyi közösség fedezte. Itt jelent meg először nyomtatásban novellám, azt követően pedig a Magyar Szó kulturális rovatában. Később Szilveszter ötletére szerveztünk egy irodalmi kört, mert úgy látszott, egyedül semmi esélyünk beverekedni magunkat a vajdasági magyar irodalomba. Úgy hittük, ha csoportosan lépünk fel, komolyabban vesznek bennünket. Szóval megalakítottuk a kört, ha jól emlékszem '84-ben, és híreszteltük, hogy mi vagyunk a Havonkenti Barátok Társasága, a HB-csoport. Minden hónapban összejöttünk valamelyikünkénél, és fölolvastuk egymásnak az írásainkat. Parázs vitatkozásokba torkolló, remek találkozásaink voltak. Nem emlékszem, hogy valaha is

dicsértük volna egymás munkáját, ami azt bizonyítja, a kritikai érzékünk kifogástalan volt. Tudtuk, vége szakad ennek, amint valaki följobb tud kapaszkodni a lajtorján. Ez Kontra Ferencnek sikerült először. Nagyon gyorsan ívelt fölfelé az írói pályája, de amikor már beosztást kapott, segített nekünk a megjelenésben. Vele ellentétben én akkor még olyan prózát írtam, ami nem vezetett sehová. Az Új Symposion hagyományait követő, esztétizáló szövegirodalmat műveltem, mert snassz lett volna a szétlőtt torkú Károly bácsiról írni. De amikor átjöttem Magyarországra, hirtelen ráébredtem, hogy a Károly bácsik az igazi értékek. Nostalgiaival gondoltam vissza a családomra meg a falura, akkor írtam a *Telecskai dombok* című elbeszélésemet.

– *Megjelent a HB-csoportnak antológiája?*

– Nem, viszont számos fellépésünk volt. A szabadkai Üzenetben pedig Csordás Mihály készített nekünk egy bemutatkozó blokkot, ami végül teljes kudarc lett, mert a megjelenést követően Fekete J. József szabályosan földbe döngölt bennünket.

– *Hogyan jelent meg az első köteted?*

– Nekem a villanyszerelés lapjait osztották, mesterembernek kellett volna lennem, ehelyett az irodalommal próbáltam foglalkozni. Ez rengeteg összetűzést okozott a feleségemmel, mert eközben frusztrálttá váltam, aki állandó konfliktusban állt önmagával és a világgal. Az irodalommal való foglalkozás időigényes volt, csavargással is járt, és a feleségem nem látott benne perspektívát. Ahogy kijött a könyvem, elváltunk, pedig akkor már megkaptam a Sinkó-díjat, amellyel a legjobb vajdasági elsőköteteseket jutalmazták. Ez abszolút engem igazolt volna, de már külön éltünk, elment a

két gyerekkel, én pedig ott maradtam a közös, negyven négyzetméteres, másfél szobás lakásunkban, amelyet valahogy el kellett volna feleznünk. Aztán kitört a háború, s én átjöttem Magyarországra, de előtte odaadtam neki a lakáskulcsokat.

– *Szirmai-díjjal is jutalmazták a könyvedet.*

– Igen, és ez nagyon meglepett, jelentős sikerként éltem meg. Szirmai Károly az egyik legkiválóbb vajdasági novellista volt, a fia alapította a díjat, és minden évben a legjobb vajdasági magyar próza-kötetnek ítéli oda. Ebben a körben már nagy nevek is előfordultak. Temerinben adták át a díjat, és az akkori jugoszláviai magyar nagykövet is eljött az ünnepségre. Persze a kötet összeállítása nem történt ilyen zökkenőmentesen. A dolog úgy zajlott, hogy Toldi Éva, akit a topolyai Anonymusból ismertem, és aki akkorra már az újvidéki Fórum kiadóházban dolgozott, volt olyan kedves és egy kiadói értekezleten beharangozta a novelláskönyvemet. Boldog is voltam, de meg is fogott vele, mert nem volt anyagom. Kínomban előszedtem azokat az ötleteket, témátörédekeket, amelyeket azért őriztettem, ha lesz időm, talán majd megírom egyszer őket. A kötet címadó novellája ilyenformán egy sci-fi szöveg lett, de mert ezek az ötletek annyira soványak voltak, végső elkeseredésemben elővettem a családom, a gyerekkorom történeteit. A díjátadás laudációján ezeket a novellákat emelték ki.

– *Sokat dolgozhattál vele, ha néhány hónap alatt kellett megírnod.*

– Inkább azt mondanám, kínlódom. Nagyon nehéz úgy írni, ha az ember ötkor kel és délután kettőig fizikai munkát végez, ráadásul szárnyalt már az infláció, szinte alig kaptunk fizetést. Kénytelen voltam maszekolni, mert onnét legalább jött egy kis pénz, így este nyolc lett, mire haza-

értem. Ezután ülhettem csak le az írógép mellé holtfáradtan. De valahogy mégiscsak elkészült a könyv.

– *Eszedbe jutott valaha is, hogy inkább nyugatra menj?*

– Az, hogy kimenjek Németországba vagy Amerikába, és ott írjak az anyanyelvemen, számomra elképzelhetetlen volt. Csak Magyarország jöhetett szóba és semmi más.

– *Az irodalmi ambícióid is motiváltak, mikor Magyarországot választottad?*

– A szerszámaimat és a munkásruhámat tettem a kosiba, mert meggyőződésem volt, hogy Magyarországon villanyt fogok szerelni, és vége az irodalmi pályafutásomnak. Csak a szerencsén múltott, hogy nem így történt. A határ innenső oldalán lévő Madarasra jöttünk át egy barátommal, neki ott éltek a rokonai. Azt reméltük, addig dekkolunk majd ott, amíg haza nem térhetünk, de hamar kiderült, Madarason semmilyen munkalehetőség nincs, még répaszedés sem, mert a téesz is bezárt. Feljöttünk hát Pestre.

– *Kalands volt átjutni a határon?*

– Útlevelemmel jöttem át, akár egy turista, de akkor rebesgették már, hogy le van zárva a határ, és a hadköteles férfiakat kiszedik a sorból. Nem állt messze ez a valóságtól, mert a munkahelyeken már javában zajlott a kényszertoborzás, de baj nélkül átjöttünk. Később aztán elkövettem egy óriási hülyeséget. Pesten megismerkedtem egy földimivel, aki régóta itt élt és egy kis céget működtetett. Éppen szüksége volt egy negyvennyolc voltos trafóra, na, fogtam magam, és még aznap éjjel visszamentem a trafóért. A Renault 4-esemmel hazamentem Moravicára, kihoztam a trafót és visszajöttem. Másnap vagy harmadnap lezárták a határt.

Utána, ha át akart jönni egy hadköteles férfi, szörnyű kálváriával Bulgárián vagy Románián keresztül szökve tehetett csak meg. Még most is libabőrös lesz a kezem szára, ha a könnyelműségemre gondolok. Az azonnali besorozástól pedig való-

Katonaként Travnikban (1975)

színűleg az menthetett meg, hogy nem sokkal a háború előtt leszereltek a tartalékos állományból, és kékgyenruhás katasztrófaelhárító lettem, akikre még nem volt szükség. Az első szakaszban azokat szedték össze, akiknek otthon volt az egyenruhájuk.

– *Mikor megérkeztél Budapestre, valóban annyira talajvesztettnek és meghasadtnak érezted magad, ahogyan a Meghalni Vukovárnál című regényed főhőse, Mohácsi András?*

– Igen, pontosan úgy éreztem magamat. Se rokonom, se barátom nem élt Budapesten. A HB-csoport a Sárvári Írótaborral levelezett, amelynek Mezey Katalin volt az egyik szervezője, így őt kerestem meg leg-

elsőnek, hogy tudna-e segítséget nyújtani.

– *Hogyan kerültél kapcsolatba vele?*

– A nyolcvanas évek közepén Varga Szilveszter hallott egy rádióműsört a Sárvári Diákirók köréről, és indítványozta, írjunk nekik levelet. Írtunk is, Kemény István válaszolt, így kerültünk kapcsolatba. Később Mezey Kati irodalmi estet is szervezett nekünk az Almássy téri művelődési házban. Oláh Jánossal ők voltak az egyedüli ismerőseim. Óriási szerencsém, hogy Jánost akkor nevezték ki a Petőfi Művelődési Központ igazgatójának, így alkalmazható gondnokként. Az általa szerkesztett Remetei Kéziratokban már együtt dolgoztunk. A második könyvem megjelenése után meghívtak a sárvári diákirók táborába zsűrizni, szabályosan beleráncigáltak az irodalmi életbe, ha akarok, sem maradhattam volna ki belőle, annyira ösztönöztek. A munkahelyemen laktam egy kis manzárdirodában, ahol rengeteget lehettem egyedül, és amikor

rám tört a honvágy, és átéltem annak a hiányát, amit elveszítettem, előszedtem és megírtam a bácskai történeteimet. A *Távolodás Bácskától* című második novelláskötetem több mint kétharmadát itt írtam meg.

– *Hogy alakult Budapesten a magánéleled?*

– Az áttelepülésem után nagyon hamar megismerkedtem Pál Zsuzsával, vele azóta tart a kapcsolatunk. A párom elhivatott, lelkes magyartanár egy középiskolában, sokat köszönhetek neki, mert hitehagyott pillanataimban is mellettem áll. Kiváló érzéke van az irodalomhoz, mindig kijavítja a modorosságaimat.

– *Budapestre történő letelepedésedet követően már végérvé-*

nyesnek tűnt az írói szerepvállalás? Felváltotta-e a kedvtelés alkalmosságát a rendszerességre törő profizmus?

– Ez szépen hangzik így, de esetemben messze áll a valóságtól. Amióta átjöttem, írással vagy irodalomhoz kapcsolódó tevékenységgel foglalkozom. Voltam már kiadványszerkesztő, napilapnál és hetilapnál szerkesztő, ám hogy rendszeresen írnék, olyasmit, ami irodalomnak nevezhető, az erős túlzás. Nehezen szánom rá magam az írásra. Úgy vagyok velem, ha nem tudok megújulni abban, amit csinállok, akkor nem tehetek mást, csupán ismétlem önmagamot. A Bácska témakörrel is ez a helyzet. Úgy érzem, mindent elmondtam már erről a világról, amit szerettem volna, igazán újat hozzátenni nem tudok.

– Különös, nincs benned intenció a mítoszteremtésre, egyáltalán nem idealizálsz a szülőföldedet. Az egyik novelládban azt írod, olyan vidék ez, ahol „(...) senki nem felel semmiért.”

– Szándékkal teremteni mítoszt a lehető legbiztosabb kudarc lenne. Ha egy író tendenciózusan ír, formál egy világot, nem érdemli meg, hogy olvassák a könyveit. Ez nem lehet cél. Én nagyon vizuális típus vagyok. Ha írok, mindig látnom kell azt a közeget, amelyből a szöveg érkezik.

– Élesebb rálátást nyertél erre a vidékre Budapestről?

– Sokáig azt hittem, igen, de mégsem. Csak egy bizonyos szegmensét láthattam élesebben, a hetvenes-nyolcvanas évek Bácskáját, amelyben éltem. A többitől szinte jogom sincs megszólalni. A hetvenes-nyolcvanas évek sokáig az ismert univerzum határa volt számomra. Fontossá vált ez az időszak, hiszen ezt vesztettem el. Ha az ember elveszít valamit, hirtelenjében kapkodni kezd, hátha egy töredékét megtarthatja mégis.

– Soha nem támadtak azért

otthon, a faluban, hogy „kitergetted a szennyest”, azaz a szövegeid az ott élők viselt dolgaiból is élnek?

– Néha kaptam egy-két epés megjegyzést, hogy tán nem kéne a novelláimban létező személyek nevét használni, de sosem magyarázkodtam, mert ezt semmilyen szabály vagy etikai kódex sem tiltja. Aki a szememre veti ezt, tegye csak, továbbra sem magyarázkodom. Azoknak a személyeknek, akiket név szerint szőttem az írásaimba, nagy része már halott. Úgy érzem, inkább emléket állítok nekik, egyébként mindegyikük kedves ismerősöm vagy barátom volt.

– Hogyan fogadott be az anyaországi irodalmi élet?

– Elégedett vagyok azzal, ahogy a szakma fogadott. Szerintem többet kaptam, amennyit érdemeltem volna. Említettem már, hogy keveset írok, hogy jól meggondolom, miről, mert rengeteg kétely motoszkál bennem azokkal a szövegeimmel kapcsolatban is, amelyeket megírtam már. Akkor miért legyek elnézőbb azokkal, amelyeket ezután fogok? Ez visszahúz, ezért nem írok könnyen, a témáimat sokáig rágom. Azzal mentegetem magam, ha több tucat könyvet megírok, végleg bele-szürkültem volna egy elvárásba. Az is lehet persze, hogy csak igazolni próbálok magam, és ez az egész nem más, mint merő lustaság.

– Említetted azt is, mennyire fontos számodra, bármivel is foglalkozol, újtól fog hadd hasson rád. Áttörést jelentettek-e az elkészült könyveid önmagad irányába?

– Dehogysis! Benne ücsörögtem ebben a Bácska-skatulyában. Olvastam a kritikákat és megpróbáltam alkalmazkodni hozzájuk. Azt hittem, ezt veszik majd tőlem, mint egy jó rádióadótól. Nagyon sokáig úgy éreztem, nincs ezzel semmi baj, mert volt hozzá bőven munícióm. Harmincöt éves koromig éltem ott,

ami egy komplett életút is lehetett volna. Ha 1991. szeptember 18-án, mikor átléptem a jugoszláv–magyar határt, meghalok, befejezett életet hagyok magam után. Szóval volt élményem bőven. Most azonban másik határhoz érkeztem, ahol a Bácskával fémjelzett alkotói korszakomnak kell véget vetnem.

– Hogyan érkeznek és szerveződnek, formálódnak az alkotói folyamatban a Majoros-novellák történetei?

– Nekem az a rögeszmém, hogy történet, jellemek, a szereplők közötti viszonyok érzékeltetése nélkül nincs prózaírodalom. Hiába a sok ellentétes irányú próbálkozás a tisztán szöveggéközpontú prózával. Az agyunk úgy van kialakítva, hogy történetekből és történésekből érti és értelmezi a világot. Nem véletlen, hogy a Biblia is csupa példabeszédből áll: a történetek jelentik benne azt a hordozó alapot, amelyen az erkölcsi tanulság megtelepszik. Már bocsánat a kifejezésért, de nagy marhaság lenne semmibe venni azt, ami évezredek óta remekül működik. A kérdés izgalmasabbik része természetesen az, hogy mit nevezünk ma, az avantgárd és a posztmodern dűlés után is történetnek? Ki az, aki elő mer jönni egy olyan művel, ami merőben különbözik minden korábban létrejött írásműtől, de valahol mégis beletagozódik a történetközvetítés ősi vonulatába? Nagyon sok minden áll vagy bukik a megfelelő elegyítési arányokon.

– Hatott-e rád a mágikus realizmus? Tudom, hogy például Cortázar-rajongó vagy.

– A mágikus realizmust az én generációm nem tudta kikerülni, bár aki mélyebben is beleártotta magát vagy csak elolvasta a hozzánk érkező latin-amerikai irodalmat, az láthatta, hogy errefelé, ha nem is tévesen, de mindenképpen pontatlanul használják ezt a fogalmat. Nekem a mágikus

realizmus etalonja Asturias *Az a félvér nőszemély* című regénye, amelyben látomásos lüktetéssel kavargó a regénybeli valóság és a regénybeli álom, egyforma teret biztosítva a keresztény meg az indián mítoszoknak, és ami még ennél is lényegesebb: elmosva és feloldva minden köztük lévő határvonalat. Ez a fajta mágikus realizmus olyan, mint lázasan nézni a szoba falára pingált mintát, és fölfedezni benne valami rációt, de akármi-lyen nehéz is vele boldogulni, ez az igazi mágikus realizmus. Minden egyéb, Márquez is beleértve már csak helyi színekkel gazdagított mesélő próza, de éppen ez az, ami megtevesztő. Ha elég messziről nézzük őket, akkor minden helyi szokás és rítus mágikus tevékenységnek látszik. A latin-amerikai mágikus realizmusnak ez lehet az egyik titka,

és ezért is csengett le olyan hirtelenül, mint ahogyan fölfutott. A történetek iránti leplezett vagy leplezetlen igény viszont megmaradt, és ha már Cortazárról szó esett, az ő munkássága az egyik legszebb példája annak, hogy a szimplán csak realizmusnak nevezett stílusirányzat is hihetetlenül árnyalt és összetett. Ami engem illet, nem írok se riportokat, se tényregényt. Az én figuráim csak annyiban valóságosak, hogy némelyik mögött ott van egy valaha élt ember árnyéka, de ez csak a körvonalakra elég, a vérrel és ideggel lüktető igazi hősökre nem. Nálam mindig a történet – bár ezt nevezhetném helyzetnek is – hozza magával a hőst, ebbe a képletbe keresem meg a behelyettesítendő változót és nem fordítva.

– „Majoros Sándor (...) regénye és ezen novelláskötete (Akácfaínek sokáig élnek – K. P.) (...) is látványosan bizonyítja azt, hogy a Bácska eddigi legnagyobb írójának, Gion Nándornak megvan a méltó örököse” – állapítja meg Elek Tibor. *Érzed az örökség súlyát?*

– Nem érzem: Gion Nándor életműve nem maradt torzóban, amit folytatni kéne és lehetne.

A HB-csoport 1988-ban Moravicán (balról jobbra: Sárándi István, Bozsik Péter, Majoros Sándor, Varga Szilveszter – előtte Majoros Andrea –, Toldi Éva, Ladányi István, Kontra Ferenc, Margit István)

– *Novelláid egyik jellegzetességként jegyzi Szele Bálint, hogy: „Majoros Sándor nem zárja le elbeszéléseit a szó szoros értelmében – mintha nem akarná kimondani a szót: »vége.«*”

– A prózában jó néhány befejezési technika létezik, ezek közül csak egy a visszatartott információ. Szerintem így teremődik meg leginkább a lehetősége annak, hogy megértsük: igazi végkifejlet, amely egyszer s mindenkorra lezár valamit, nem létezik.

– *A Kirándulás a Zöld-szigetre című novelláskönyvedet egy alkalommal a legsikerültebbként említetted. Mivel indokolnád az ítéleted?*

– Nem a legsikerültebbként, hanem az egyik számomra legkedvesebbként. Ez az írás egy olyan szí-

tuációt dolgoz fel, amelyből nem lehet jól kijönni. Adva van egy nyílt lábtörés, amelynek sérültjét be lehetne vinni a közelebbi, jól felszerelt észéki kórházba, de az a horvát oldalon van, ami Szlovénia elszakadása után félig-meddig már az ellenség földje. Marad tehát a rosszabb zombori kórház, ahol azonnal amputálnák a sérült lábat, ám ez a mi oldalunkon van, tehát hazai terep. A

dolog eszenciáját az adja, hogy a sérültnek nincs beleszólása az események menetébe: azok hoznak döntést helyette, akik ezzel a tragédiával szemben teljesen közömbösek. A kérdés az, hogy milyen érvek szerint és hogyan fognak dönteni.

– „Majoros Sándor novellái nem magukban csattan-
nak, hanem pofon-
ütnek – szinte meg-
foghatóan egy kéz-
nyúl ki a könyvből, és

arcul csapja az olvasót...”, s Szele Bálint meglátását továbbgondolva ezzel mintha a tényszerűség fikcionális természetére is föl hívná a figyelmet...

– Az irodalom és a valóság összemossa olyan hiba, amely magában hordozza a bűn méltóságát. Nekem sajnos eléggé gyakran kellett szembeszűlnöm olyan kérdésekkel, hogy ez vagy az az írásom mennyire alapult megtörtént eseményeken. Talán azért kerültem ebbe a helyzetbe, mert elég sok háborúközele, sötét tónusú novellát írtam, amelyekről ugyebár jobb volna, ha tisztán a fikció szüleményei volnának, de itt valahogy mégsem azok, és ez nyugtalanító. Amit az előbb mondtam, hogy a történet az alap, amelyre az

irodalom épül, azt azzal egészíteném ki, hogy nem árt, ha ebben a történetben ott bujkál a valóság. Egyik másik írásom talán ezért a valóságbújtatásért vágja pofon a kritikus szerint az olvasót, de én ezt a pofonhasonlatot nem szeretem.

– '99 nyarán vetítették a Magyarok a délszláv háborúban című dokumentumfilm-sorozatot valamelyik televíziós csatornán. Jól emlékszem, a riportalányok egyike azt nyilatkozta, ha kimegy az utcára, beül egy kávézóba, kocsmába és körülnéz, szinte az első pillantásra megmondja, melyik férfi harcolt háborúban, melyik nem. Mire a regényed végére értem, meggyőződésemmé vált, hogy te mégis ott voltál. Honnan értek el ezek a bestiális történetek, például amely a narrátor rémálmát szolgáltatta?

– Találkoztam néhány emberrel, akik átérték ezt a borzalmat. Nem olyan szándékkal beszélgettem velük, hogy majd regényt írok belőle, hanem mint ismerőseimmel, barátaimmal, de amit hallottam, megőriztem. Eszembe sem jutott, hogy erről még könyvet fogok írni. A *Meghalni Vukovárnál* kísérlet volt, játék a formával, a térrel, idővel, a valósággal. Az alapötletem az volt, hogy azt a bizonyos halál előtti utolsó pillanatot, amelyről mindenféle legendák keringenek, kitágítom és ráterítem a főhős egész életére. Ábrázolni akartam, hogyan hat az utolsó pillanat visszafelé és határozza meg szinte a teljes életünket. A regényben két valóság keveredik egymással, de e kettő a végére mégis egy, ám meglehetősen víziószerű valóságba torkollik, amely a halál túlsó felén létezik. Feltételeztem, ha Vukovárban harcol valaki, de világéletében Budapestre vágyakozott, abban a szörnyű káoszban ez a vágy víziószerűen akár teljesülhet is számára. Azért ragadott ez meg, mert katonakoromban Travnikban átéltem hasonlót. Néztam a Vlasics hegyet,

ott Boszniában, és szinte átlendítet fölötte a sóvárgás a szülőföldem iránt, hogy elrepítsen egy különös, virtuális valóságba.

– *Amikor alakítottad a szöveg különösen komplex kompozícióját, gondoltál arra, hogy ezzel az olvasót is próbára teszed?*

– A Vukovár régi típusú olvasót igényel, azt a fajtát, amilyen ma már talán nem is létezik, de amilyenek mi mindannyian voltunk még az internet megjelenése előtt. Akkoriban még nem átfutottuk a szövegeket, hanem elmélyedtünk bennük, akármilyen irodalomról is volt szó. Amikor a könyv megjelent, nem sokan írtak róla, de a kritikák többségéből ezt hámoztam ki: az ítések többsége nem értette, miről van szó. Létezik egy arab közmondás: ha egyvalaki mondja, hogy számár vagy, ne törődj vele, ha ketten mondják ugyanezt, vedd fontolóra a dolgot, ha pedig tízen, akkor vegyél magadnak nyergeset. Komolyan mondom, már nézgettem a nyergeseket, amikor utoljára még tettem egy próbát az akkor már súlyos beteg édesanyámmal is. Félve adtam kezébe a könyvet, mert rögtön az elején van egy durva jelenet, amelyben öt feketeruhás katona megerőszakol egy fejetlen női hullát, és úgy gondoltam, ez már sok lehet neki. Anyám négy elemít végzett, de legnagyobb meglepetésemre pontosan tudta, mi történik ebben a könyvben és mi a végkifejlete. De őneki, ha azt vesszük, helyzeti előnye volt, mert akkor már ágyhoz kötött volt, és bőven jutott ideje az alapos és elmélyült olvasásra. Ezt követően nem vettem magamnak nyergeset.

– *Regényed, az Ulysses horvát fordításából vett idézettel fejeződik be. Hogyan aktivizálódik az Ulysses a Meghalni Vukovárnálban?*

– Az *Ulysses* a regény kulcsmotívuma. A főhős a romok közt megtalálja a horvát kiadás egy példányát, magához veszi, és úgy

cipeli magával, mint valami talizmánt, amely mindaddig védi a veszélyektől, amíg el nem olvassa az utolsó betűjéig. Ismeretes, hogy Joyce hét évig dolgozott az *Ulysses*en, mert olyasféle enciklopédiának képzelte el, mint amilyen Homérosz *Odüsszeiája*, amely magába sűríti korának minden tudását és mítoszait. Bárhogy is ítéljük meg ezt a művet, nem lehet vitás, hogy a XX. század egyik legjelentősebb irodalmi kísérletéről van szó. Az én Vukovár könyvem közel sem ilyen nagy ívű, de szimbólumvilága erőteljesen az *Ulysses*re épül. A kapcsolódási pontok közül csak egyet, a Mohácsi András és Leopold Bloom között tapasztalható hasonlóságot említeném, ugyanis mindketten idegenként mozognak a saját hazájukban.

– *Menekülés-regény, háborús-regény a Vukovár?*

– Háborús regény, amelynek bár vannak dokumentarista elemei, mégis inkább a fantázia szülötte.

– „Az Akácfáink sokáig élnek bizonyos szempontból nézve visszatérést jelent...” – írja Varga István. *Te is így gondolsz?*

– Ez a könyv a lezárása a novelisztika terén végzett „bácskai” kísérletezésemnek. Tudom, hogy nagy merészség ilyet kijelenteni, hiszen idáig mást nem is írtam, csak ezt a most már deklaráltan is elhagyott világot, de ez a „bácskai írószág” eddig is komoly terheket rótt rám, mostanában pedig egyre inkább úgy érzem, ha folytatnám a mesélésnek ezt a módját, már senkinek sem lennék érdekes. Egyébként is úgy érzem, amit novelében fontosnak tartottam, azt már elmondtam erről a világról. Az *Akácfáink sokáig élnek* talán emiatt a döntésem miatt lett könnyedebb, vagy ha úgy tetszik, napfényesebb az előző könyveimnél. A nyelvezete lecsupaszítottan egyszerű, a minimalizmusba hajlóan könnyed, már ha a minimalizmus egyáltalán lehet könnyed.

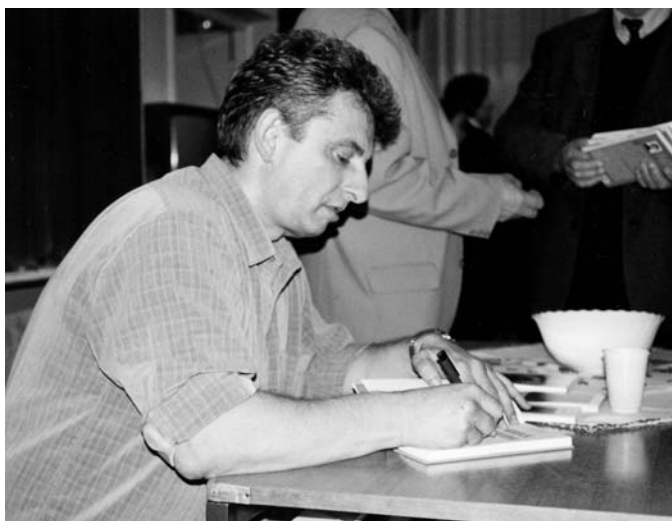
Nem állítom, hogy ez az a nyelv, amellyel a folytatást elképzelem, de egyre inkább a mindennapi élet mikrojelenségeivel szeretnék foglalkozni, függetlenül attól, hogy ezek a jelenségek földrajzilag hol és kikkel hozhatók kapcsolatba. Budapest most még nem foglalkoztat úgy, mint irodalmi helyszín, sőt, igyekszem magam függetleníteni mindenfajta, a világtérképen ceruzával bekarikázható helyszíntől. Kísérletezni fogok továbbra is, még ha nem is olyan merészen, mint ahogy a Vukovár regényemben tettem.

– *Lefordították a regényt horvát nyelvre. Milyen volt a fogadtatása?*

– Minden várakozásomat felülmúlta. Kolumbán interjút közölt velem a Zarez, ami az ottani ÉS-nek felel meg, ezt megelőzően pedig a pulai könyvfesztiválon nagy érdeklődéssel kísért könyvbemutatót rendeztek. Horvát kiadóm, az ArTresor Zágrábban is szervezett egy bemutatkozó estet, amely komoly sajtóvisszhangot keltett. Nagy élmény volt találkozni, megismerkedni Ljupko Paljetakkal, az *Ulysses* horvát fordítójával, akit megemlítettem a *Meghalni Vukovárnál* egyik fejezetében. A pulai könyvfesztiválnak volt egy félig-meddig kötetlen része, a Reggeli a szerzővel című délelőtti beszélgetős műsor, amelyet neves horvát televíziós személyiségek vezettek. A velem beszélgető riporter úgy adta meg figyelmes elismeréssel az alaphangot, hogy felsorolta az Aranycsapat játékosait. A kötet kiváló fordítója, Xénia Detoni volt a tolmácsoló. Meglepetésként ért, hogy a horvátok nem a könyv dokumentarista jellegére voltak kíváncsiak,

hanem a szimbolikájára. Nagyon alaposan elemezték a benne lévő *Ulysses*-motívumot is, ami számomra is teljesen új megvilágításba helyezte a regényt. Végtelenül barátságos és nyitott volt mindenki.

– *Miből élsz?*

Moravicán, a Meghalni Vukovárnál könyvbemutatóján (2005)

– Elsősorban kiadványkészítésből, ezzel foglalkozom az írással párhuzamosan '91 óta, és kitanultam valamennyire a webes szakmát is. Időigényes, minden energiámat felőrlő tevékenység ez, de örülök, hogy egyáltalán van valami, amivel foglalkozhatom. Minden nap írok is egy kicsit, legalább egy blogot a honlapomra, afféle ujjgyakorlatként, miközben más feladatok kihívásaival gyöttrődöm.

– *Készítettél egy saját honlapot Regénytár címmel. Hogyan üzemel, mennyien látogatják?*

– A Regénytárral az volt a célom, hogy az írásaim megjelenjenek a világhálón. A honlap negyedik éve működik, és mostanában már kezd túlnőni a személyes honlap kereteit. Azt még nem merném ráfogni, hogy igazi irodalmi portál lett belőle. A szívem csücske ez a weblap, amelyet magam programozok és magam is csinósítatok. Rengeteg időm megy rá, de ezt nem érzem elveszettnek.

– *Lépten-nyomon elítéled a nagyvárost, néha kifejezetten Buda-*

pestet, amelyet még kávézási szokásaiban – a kortyolgotós bosnyák kávé és a hirtelen felhajtott, méregerős pesti fekete viszonyában is megszólász. Ennyire élehetetlen és szertartás nélküli ez a város?

– Sokáig küzdöttem az urbánus életforma ellen, mert ugyanazt éreztem itt nagyban, amit annak idején Szabadkán kicsiben. Nem tudtam mit kezdeni ezzel a hatalmas, nyüzsgő várossal, amelynek saját furcsa törvényszerűségei vannak. Mindig megmosolyogtam például, ha a közértben a kenyerek közt turkáló embereket láttam. Nálunk, Moravicán a pék élénk tette a kenyeret, és azt vittük, amit kaptunk, senkinek se jutott eszébe,

hogy kifogásolja a színét vagy az állagát. Itt élek mégis, ebben a városban, és ha nagyon elítélném, akkor az lenne a kérdés, miért nem megyek el valahová máshová.

– *Akár vissza Bácskába?*

– Oda már nem. Annak ellenére, hogy Budapest ilyen, amilyen, azért tengernyi itt a lehetőség. Bár tény, turistalátványosságként mutogathatnánk, így néz ki egy igazán elhanyagolt közép-európai főváros. Talán éppen ez a bája.

– *Mikor voltál utoljára Moravica kocsmájában, a Bácska-novelláidban legendássá lett Aranyhordóban?*

– Ha jól emlékszem, a kilencvenes évek közepén jártam ott utoljára, és forinttal fizettem az apatini sörért, mert akkoriban a dinár értéke a béka feneké alá zuhant. Ez volt egyben a legutolsó látogatásom is, mert a kocsmá az ezredforduló környékén megszűnt. Egy ideig vegyeskereskedés volt a helyén, majd festéküzlet, nemrég pedig végleg bezárták.

Zágonyi Ambrus